

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2017/1 (38.)

BESZÁMOLÓ

a Múltunk Öröksége Alapítvány 2016. évi tevékenységéről

Alapítványunk 2016-ban alapszabályának megfelelően, törvényes keretek között folytatta tevékenységét.

Személyi feltételek

2016-ban alapítványunk ki-egyensúlyozott személyi feltételekkel működött, a kuratórium és a felügyelőbizottság összetétele nem változott.

Kuratóriumi ülések

2016-ban a kuratórium négy alkalommal (február 20-án, április 23-án, szeptember 17-én és december 17-én) ülésezett. A kuratóriumi ülések minden esetben határozatképesek voltak, azokon a felügyelőbizottság is képviseltette magát, valamint dr. Szabó Imre alapító (minden alkalommal), továbbá a február 20-ai ülésen Székely Mária könyvelő is részt vett. A kuratóriumi ülésekre három alkalommal a Pedagógusok Szakszervezete XIV. kerületi helyiségében (Budapest XIV., Thököly út 94.), egy alkalommal alapítványunk székhelyén (Budapest VI. Bajza u. 62.) került sor. Köszönettel tartozunk ezért a lehetőségért a Pedagógusok Szakszervezete Zuglói szervezetének és személy szerint Kalotay Gábornak.

Kapcsolatok

Továbbra is jó szakmai kapcsolatunk van a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalmopedagógiai Szakosztályával (MPT MOPED) és a Magyar Úttörők Szövetségével. 2016-os kezdeményezésünket összehangoltuk a Magyar Pedagógiai Társaság 125 éves jubileumi programjával.

Díjak, kitüntetések

A kuratórium 2016-ban – figyelembe véve alapítványunk 20. születésnapját is – két Marton Jenő-emlékérem odaítéléséről döntött. Marton Jenő-emlékérmeket kapott *Trencsényi László* úttörővezető, pedagógiai kutató, a Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke, valamint a *Magyar Úttörők Szövetsége*. Az emlékérmeket június 4-én Csillebércen adtuk át.

A partner iskolák 2016-ban is örömmel vették megkeresésünket. A kuratórium elfogadta mind a négy partner iskola felterjesztését. A díjakat június 17-én Zalaváron *Reikort Fanninak* Magócsi Károlyné, a kuratórium tagja, június 18-án Rezi-ben *Pintér Alexandrának* Kalotay Gábor, a felügyelőbizottság elnöke, Sármelléken *Dávid Ákosnak* Révész György, a kuratórium elnöke, Keszthelyen *Helbert Adriennek* dr. Szabó Imre alapító adta át, mindegyik esetben a tanévzáró, ill. a ballagási ünnepség keretében.

Az Ezüsfokos-vándordíjat március 6-án – a Természetbarát Fiatalok Szövetségével egyetértésben, a szervezet közgyűlésén – kuratóriumunk elnöke, Révész György és dr. Tóth József alapító adta át *Márton István* budapesti tanárnak, túravezetőnek, a Természetjáró Fiatalok Szövetsége volt elnökének.

Rendezvények, események

A kuratórium december 12-ei határozatának megfelelően elkészültek a kiemelt támogatóinknak szóló emléklapok, amelyek többségét (11 darabot) az év során átadtuk, még négy darab vár átadásra.

Június 4-én – a Magyar Pedagógiai Társasággal, a Magyar Út-

törők Szövetségével és a Grund Klubhálózattal együttműködve – Csillebércen rendeztük meg a nagy érdeklődéssel kísért *Előre!?* c. találkozót, amelyen megemlékeztünk a magyar úttörőmozgalom 70., alapítványunk 20. és a Magyar Pedagógiai Társaság 125. születésnapjáról. A találkozók költségeinek túlnyomó részét a Csillebérci Szabadidő Kft. viselte. A több mint száz résztvevő többsége őszinte elismeréssel nyilatkozott a rendezésről, az előadásokról és a kiállításokról. A találkozóra jelentettük meg Tájékoztatónk ünnepi számát.

Kiadványok, Tájékoztató

2016-ban is megjelentettünk alapítványunk Tájékoztatójának tavaszi és őszi számát (8-8 oldalon), valamint júniusban – sorszámozás nélkül – az alapítvány 20 éves tevékenységét bemutató ünnepi számot.

Alapítványunk anyagi támogatásával jelent meg a Mozgalmopedagógiai füzetek sorozat 10. köteteként a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalmopedagógiai Szakosztálya által adományozott Vasvári diplomások munkásságát méltató *A Vasvári Diploma kitüntetettjei 2001 – 2014*, valamint a júniusi csillebérci találkozó előadásait, sajtóvisszhangját és két háttér tanulmányt tartalmazó *Előre!?* c. kötet (ez utóbbi – az Új Helikon Bt., a Grund Klubhálózat és a Tancsics Alapítvány támogatásával – a Mozgalmopedagógiai füzetek 11. köteteként).

Gyűjtemény

A júniusi csillebérci találkozót követően jelentős tárgyi anyag került gyűjteményünkbe, miközben tárolási gondjaink továbbra sem oldódtak meg. Megtörtént a Záhonyi-gyűjtemény első felmérése, idej feladatunk lesz a – legalább hozzávetőleges – leltár elkészítése,

és az anyag közgyűjteményeknek történő átadása.

Gazdálkodás

Az 1%-okból alapítványunk számlájára 2016-ban – a korábbi években befolyó összeg mintegy kétszeresét – 55.536Ft-ot utalt át a NAV. Kimagasló volt a támogatásokból befolyó összeg (356.700Ft), amely majdnem elérte a 2015-ös rekordot, és több mint kétszeresen haladta meg a 2010-2014-es évek átlagát.

A 2015-ben a Nemzeti Együttműködési Alaphoz benyújtott működési pályázatunkra (várólistára után) 250.000Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás felhasználása folyamatban van (egyebek között egy új

multifunkciós eszközt vásároltunk belőle), elszámolására 2016 áprilisában sor került. A támogatás felhasználásáról szóló beszámolót az alapkezelő elfogadta, az összeget hiánytalanul megkaptuk.

Alapítványunk könyvelését az elmúlt évben is a Székely Bt. vezette. A könyvelés az előírásoknak megfelelő volt, adóbevallásunk és a statisztikai adatszolgáltatás időben elkészült, a szükséges információkat mindig pontosan megkaptuk, ezért köszönet illeti Székely Mária könyvelőt.

Egyebek

Továbbra sem léptünk előre a Marton Jenő emlékére kiírt / kiírandó pályázatok aktualizálása ügyében.

jelenlegi helyén a továbbiakban már nem megoldható, vagy nem fér el,

- b) a gyűjteményről készült nyilvántartást hozzáférhetővé tesszük honlapunkon,
- c) a gyűjtemény irat- és dokumentum anyagát – az előzetes feldolgozás befejezése után – át kell adni annak befogadására vállalkozó levéltár(ak)nak,
- d) Felkeressük Neisz Bence dunavarsányi és – lehetőség szerint – Renkecz József sárszentlőrinci úttörőmozgalmi tárgyú gyűjteményét.

Felelősök: a kuratórium tagjai
Határidő: folyamatos

- 8. Anyagi támogatást nyújtunk a Mozgalompedagógiai füzetek sorozat következő kötetének megjelentetéséhez.

Felelős: Révész György
Határidő: április 30.

- 9. Örömmel vállalt fontos kötelezettségünk az alapítványi díjak és elismerések odaítélése. 2017-ben a következő díjak átadását tervezzük:

- a) Marton Jenő-emlékérem (1 db)

Felelős: Révész György
Határidő: szeptember 30.

- b) Marton Jenő-díj (4db, együttműködve a partner iskolákkal)

Felelős: Magócsi Károlyné
Határidő: június 18.

- c) Támogatói emléklap
Határidő: március 15.

- 10. Kommunikációs feladataink
a) 2017-ben is legalább két alkalommal jelentjük meg Tájékoztatónkat.

Felelős: Révész György, dr. Szabó Imre
Határidő: március 15., október 15.

- b) Gondoskodunk honlapunk rendszeres karbantartásáról.

Felelős: Révész György
Határidő: folyamatos

A Múltunk Öröksége Alapítvány 2017. évi munkaterve

- 1. 2017-ben négy alkalommal – februárban, májusban, szeptemberben és decemberben – tervezünk rendes kuratóriumi ülést.

Felelős: Révész György
Határidő: folyamatos

- 2. Továbbra is feladatunk, hogy újragondoljuk a Marton Jenő emlékére kiírt pályázatok rendszerét.

Felelős: Révész György
Határidő: május 31.

- 3. Továbbra is együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával, a Magyar Úttörők Szövetségével és a Természetjáró Fiatalok Szövetségével.

Felelős: Révész György, dr. Tóth József, Várhelyi Miklós
Határidő: folyamatos

- 4. Felkészülünk a Magyar Gyermekekből Mozgalom 100. születésnapjára, és ehhez együttműködő partnereket keresünk. Az április 22-ei rendezvényen szervezeten részt veszünk, és meghívjuk ismerőseinket, barátainkat, rokonainkat is.

Felelős: a kuratórium tagjai
Határidő: április 30..

- 5. Továbbra is folyamatos feladatunk új támogatók bevonása, jelenlegi támogatóink aktivizálása, támogatói adatbázisunk frissítése.

Felelősök: a kuratórium és a felügyelőbizottság tagjai
Határidő: folyamatos

- 6. Ugyancsak az előző évekről áthúzódó feladatunk, hogy kidolgozzuk és elfogadjuk – immár a kettős könyvvittel szabályainak megfelelően – alapítványunk szabályzatát.

Felelős: Révész György
Határidő: november 30.

- 7. Továbbra is folyamatos feladatunk mozgalomtörténeti gyűjteményünk bővítése, egyúttal lépéseket kell tennünk az összegyűlt anyag szakszerű és biztonságos tárolása, valamint lehetőség szerinti feldolgozása és közzététele érdekében. Ennek érdekében együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógia Szakosztályával és más szervezetekkel. Aktuális tennivalók:

- a) megfelelő stratégiát kell kidolgoznunk arra az esetre, ha a gyűjtemény tárolása

Vasvári Diploma dr. Székely Lajosnak

Március 14-én Vácott dr. Szabó Imre és Révész György adta át a Mozgalompedagógiai Szakosztály nevében a Vasvári Diplomát a 94 esztendő dr. Székely Lajos nyugalmazott egyetemi tanárnak.

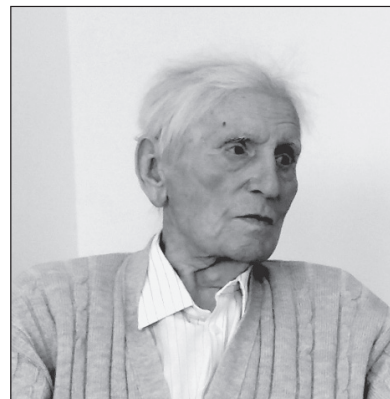
A Vasvári Diploma kitüntetés a gyermek-, serdülő- és ifjúsági mozgalomban végzett aktív és elismerésre méltó tevékenységével érdemelte ki. Fiatal korában cserkész volt a híres újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban, majd cserkésztsízt, csapatparancsnok Fótton, országos vezető-tiszt a Cserkészfiúk Szövetségében, majd úttörővezető helyben és az Országos Tanácsban, a Táborozási Szakbizottságban.

A II. világháború idején, 1944. októberében Raul Wallenberg svéd diplomata megható tettei közé tartozott a gettókban, védett házakban életben maradt – nagyrészt árva – gyerekek mentése. Fótton, a Károlyi grófok kastélyát is a Svéd Vöröskereszt Gyermekotthonának minősítették. Nevelőként dolgozott benne fiatal főiskolásként Székely Lajos is, aki közel 50 zsidógyereket gondozott három munkatársával. Ezekkel a gyerekekkel alakította meg az első zsidó cserkészcsapatot, ami a kívándorlásukig, 1948-ig működött. Közülük ketten még 3 éve is felkeresték őt Izraelből, és hálás köszönetet mondtak neki, szívesen emlékeztek a Fótton töltött időre.

1946-tól az újonnan létrehozott Cserkészfiúk Szövetsége helyi vezetője és az országos vezetőség egyik főtisztje lett. Kezdetektől támogatta az úttörőkkel való együttműködést, majd az egyesülést. Amikor a Cserkészfiúk és az Úttörők egyesültek, Fótton is megalakult az úttörőcsapat, amelynek vezetőségében dolgozott. Később, az 1956/57-es „új-jászületés” után a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Nevelési Tanácsának tagja lett és a Táborozási Bizottságban tevékenykedett. Ebben a korszakban is voltak sikeres kezdeményezései, sok értékes javaslattal segítette az egészséges életmódra nevelést. Előadásokat tartott, első-

segélynyújtó tanfolyamokat szervezett, a nyaranta sok táborba eljutott, és mindenhol szeretettel fogadták a gyerekek és a vezetők egyaránt. Megtalálta velük a baráti hangot, mindig volt ideje egy-egy dal vagy játék bemutatására, de (a sátoztáborozás idején) segítséget nyújtott a tábori konyha, az élelmiszer sátor, a mosdók, a tábori wc (latrina), szemétködör stb. szakszerű kialakításához is.

Szorgalmazta az úttörő tisztségviselők közé a vöröskeresztes karszalagos egészségőr megbízatást. Az úttörőpróbák, a vezetői próbák, a nyári tábori próbák követelményeibe mindig beépítette az egészséges életmódra nevelés témáit.

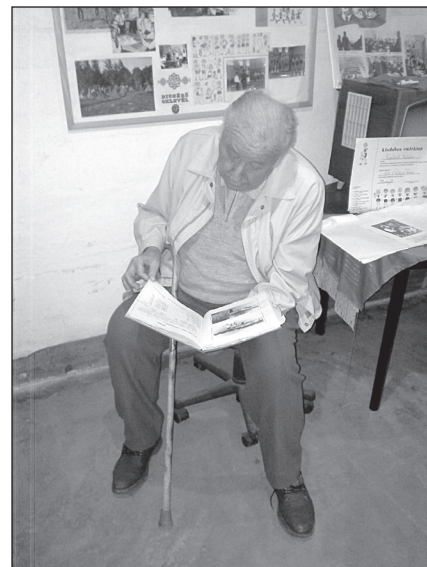
Mozgalmi tevékenységéért a Kiváló Úttörővezető kitüntetésben részesült, gyermekmentő munkáját négy éve, kilencvenedik születésnapján Helytállásért kitüntetéssel ismerték el.

(Szl)

Dunavarsányban jártunk

Alapítványunk képviselőjében dr. Szabó Imre, dr. Tóth József, Kalotay Gábor és Révész György fölkeresték Dunavarsányban Neisz Bencét, a Panderosa Panzió tulajdonosát, dr. Szabó Imre egykori tanítványát, aki megmutatta a látogatóknak a panzió területén található volt szovjet bunkerekben kialakított magán múzeumát, ezen belül úttörő-történeti gyűjteményét. A jó hangulatú találkozó a további együttműködés reményében zárult.

Jobbra: dr. Tóth József egy naplót tanulmányoz
Lent.: dr. Szabó Imre, Neisz Bence, dr. Tóth József és Kalotay Gábor

Centenárium

Ünnepre készülünk.

Száz esztendővel ezelőtt jött létre a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesülete. A magyar pedagógiai progresszió kiemelkedő pillanata volt ez, még akkor is, ha pillanatnak csak történelmi léptékben nevezhető, hiszen a belügyminiszteri jóváhagyásra – jórészt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium ellenállása miatt - csak az 1917. június 15-ei alakuló közgyűlést követően közel másfél év múlva került sor.

A mozgalom történetét részletesen tárgyalja a Gergely Ferenc válogatásában és bevezető tanulmányával 1997-ben, a 80. évfordulóra megjelent, A Gyermekbarát Mozgalom története és válogatott dokumentumai (1917-1997) c. kötet.. Fontos dokumentumok és visszaemlékezések olvashatók még az évforduló alkalmából létrehozott Gyermekbarát társadalomért 17 – 17 honlapon (www.gyermekebarat-tarsadalomert17-17.webnode.hu).

Lapunk az alábbi összeállítással – korábban nyomtatásban meg nem jelent írások, dokumentumok közlésével – tiszteleg az évforduló előtt.

Bárdos Sándorné emlékeiből

Hogyan került a gyermekbarátok közé?

Az Almássy téren a női szabók szakszervezeti helyiségében volt egy előadás, amelyen Stern Szerén¹ mondta, hogy lehet jelentkezni a Gyermekbarát csoportba, és akkor visznek bennünket kirándulni, meg kapunk enni... Tetszett, amit mondott, meg nagyon kedves is volt, jelentkezünk.

Honnan tudtak erről az összejövetelről?

A Bezerédi utcai iskolába jártam. Ott volt egy tanító, aki szólt nekünk, hogy aki akar, menjen el ide, de erről nem volt szabad beszélni, mert a tanító kommunista érzelmű volt, és bajba kerülhetett. Ez 1930-31 körül lehetett.

Egyedül jelentkezett?

Laci öcsémmel. Azokhoz, akik jelentkeztek, kiment egy gyermekbarát, és környezettanulmányt készített. Utána döntötték el, hogy befogadják-e.

És aztán mi történt?

A nyári szünetben a Hűvösvölgyi Nagyrétre jártunk. Persze, nem volt pénzünk villamosjegyre, de a gyermekbarátok megszervezték, hogy naponta jött egy külön villamos, amire a Nemzetinél (a Blaha Lujza téren) szálltunk fel, és ez átszállás nélkül vitt ki bennünket a Hűvösvölgybe. A villamos tele volt gyerekekkel. Később egy faházat is építettek, ahová be tudtunk menni, ha esett az eső. Ebben a faházban már betegszoba is volt.

Hűvösvölgyben mit csináltak?

Labdáztunk, játszottunk, tornáztunk, a fiúk fociztak. Egy házaspár felügyelt ránk és foglalkozott velünk, az asszony tornatanár volt. De a többi gyermekfelügyelő és pedagógus is mind nagyon aranyos volt.

Naponta háromszor kaptunk enni, ez akkor nagyon nagy szó volt, hiszen mindig éhesek voltunk. Ebédet helyben főztek, uzsonnára általában lekváros kenyeret kaptunk.

És mi volt a reggeli?

Eleinte kenyeret. Egyszer meglátogatt bennünket az OMTK² igazgatója. Neki nagyon tetszett, amit látott, és attól kezdve minden reggel kaptunk tejet és egy kiflit.

Hogyan készült az ebéd?

Bográcsban főztek, az alapanyagokat két-három naponta egy autó hozta. Egy néni főzött, a fiúk tüzet raktak, mi segítettünk az előkészítésben, Ebéd után mindig mások mosogattak. Mielőtt haza indultunk, szemetet mindig eltakarítottuk magunk után. Egyszer paprikás krumpli volt az ebéd, amiben nagyon finom virsli volt, máskor káposztás tészta, grenadírmars, kelkáposzta főzelék, mákostészta.

Voltak sportversenyek is, egyszer egy futóversenyen első lettem, akkor könyvet kaptam ajándékba. Ez még most is megvan.

Milyen gyakran jártak ide?

Nyári szünetben naponta. Tanítási időben néha kirándultunk, például a Svábhegyre vagy az Ördögárokba, de általában a Magdolna utcában jöttünk

össze, a Vasas Székházban. Akinék volt, hozta a játékát, és azzal játszottunk, de gyakran tanultunk verseket, dalokat, és különböző előadásokra készültünk.

Milyen előadásokra?

Itt, a Magdolna utcában Szalmás Piroska foglalkozott velünk, és többen részt vettünk a Szalmás Kórus szereplésein. Szalmás Piroska nagyon kedves, de nagyon szigorú volt, megkövetelte a fegyelmet és a pontosságot. Többször felléptünk a Zeneakadémián, ahol én többnyire szavaltam. Mécs László és Várnai Zseni verseire emlékszem. Egy alkalommal krepp papírból készítették nekem angyalka ruhát, abban szavaltam, és akkora sikerem volt, hogy Horthy feleségétől kaptam egy szép új kabátot, egy sapkát meg egy cipőt. (Abból ugyanis, amiben szavaltam, kilógott az ujjam.) Egy másik alkalommal, miután elmondtam a verset, ki kellett bontani egy vörös zászlót. Otthon Lili nővérem férje, Tibor azt mondta, hogy ha még egyszer szerepelek ezen az előadáson, el fognak vinni a rendőrök. Utána ebben az előadásban már nem szerepeltem.

A Magdolna utcában is voltak előadások. A munkások nagyon rendesek voltak, gyűjtöttek nekünk, édességet is kaptunk, az egyik előadás után pedig egy nagy csomagot.

Én úgy hallottam, hogy a gyermekbarátok a szülőknek is tartottak előadásokat. A szülei jártak ezekre?

Édesapám akkor már nem élt, édesanyám pedig folyton varrt. Első alkalommal még eljött velünk, meg nézni, hová is megyünk, de többször nem.

Bárdos Sándorné az interjú készítésekor, 2017 januárjában 95 éves volt.

Az interjút készítette Révész György

¹ Stern Szerén: tanítónő, 1925-től szociáldemokrata színekben fővárosi képviselő, a szociálpolitikai és közjótékonsági, valamint közoktatásügyi bizottság tagja, 1945 után a társadalompolitikai ügyosztály vezetője, Budapest első női tanácsnoka. A harmincas években a Gyermekbarát Egyesület titkára.

² OMTK: Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ, a vezérigazgató ekkor Dűsing Miksa volt

ŐK VOLTAK AZ ELSŐK (60 évvel ezelőtt)

Az alábbi visszaemlékezés Jelenics József hagyatékából került elő, szerzője ismeretlen, keletkezése 2006-2008 közötti időpontra tehető. Az egyetlen támpont a kéziratban szereplő telefonszám: 350-60-21. Kérjük azokat az olvasóinkat, akiknek a kézirattal, annak szerzőjével vagy a benne említett, alább kurzívval is kiemelt személyekkel kapcsolatban bármilyen információja van, ezt jelezze szerkesztőségünknek az alábbi elérhetőségek valamelyikén:

Múltunk Öröksége Alapítvány

1062 Budapest Bajza u. 62.

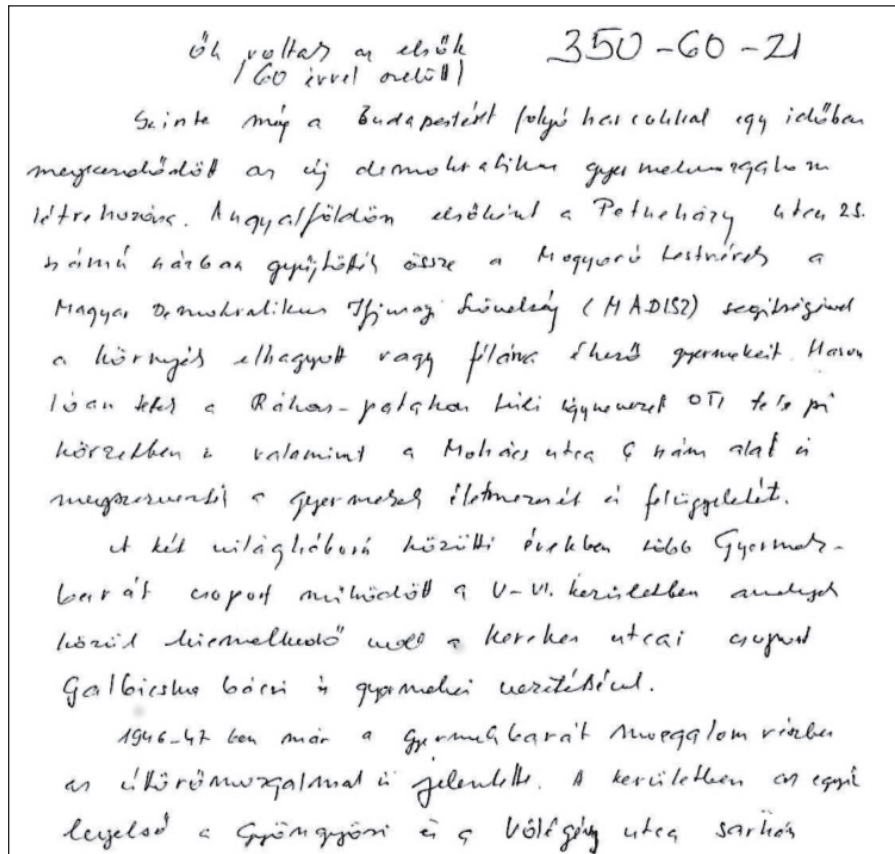
e-mail: kapcsolat@multunkoroksege.hu

Szinte még a Budapestért folyó harcokkal egy időben megkezdődött az új demokratikus gyermekmozgalm létrehozása. Angyalföldön elsőként a Petneházy utca 23. számú házban gyűjtötték össze *Mogyoró testvérek* a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (MADISZ) segítségével a környék elhagyott vagy félárva éhező gyermekeit. Hasonlóan tettek a Rákos-patakon túli úgynevezett OTI telepi körzetben is, valamint a Mohács utca 6. szám alatt is megszervezték a gyermekek élelmezését és felügyeletét.

A két világháború közötti években több Gyermekbarát csoport működött az V-VI. kerületben¹ amelyek közül kiemelkedő volt a Kerekes utcai csoport *Galbicska bácsi* és gyermekei vezetésével.

1946-47-ben már a Gyermekbarát Mozgalmak részben az úttörőmozgalmat is jelentette. A kerületben az egyik legelső a Gyöngyösi és a Völgyesi utca sarkán egy üres légoltalmi pincében működött az egyik akkor alig 15 éves vezetője Kelemen Gyula vezette, akiből később a moszkvai rádió tudósítója lett. Majd

¹ Az 1930. évi XVIII. törvényt követően 1938-ban alakították ki a XIII. kerületet, ez azonban a mainak csak az északi részét foglalta magába. Az V. és VI. kerület Nagykörút és Dráva utca - Dózsa György út (korábban Aréna út) közötti részét (Újlipótváros, ill. a Váci úttól a Nyugati pályaudvarig terjedő terület) csak 1950-ben csatolták a kerülethez.

Az M0002 leltári számú kézirat részlete

egyszer megjelent a pincében a *Doki Mihányi Imre* doktor és felesége vezetésükkel a csapat létszáma 50-100 körül alakult és több százan is megfordultak a környék gyerekei közül. Sugár Tamás is megfordult itt. Korai szerveződésüket mutatja, hogy az úttörőcsapatok névadása idején az Ady Endre néven bejegyzett csapat a 24-es számot kapta.

Zászlójuk indulójuk, csatakiáltásuk volt, Ady Endre kultuszát ápták, szinte a környék minden rendezvényén kulturális műsoraikkal felléptek, élénk sportélet folyt, 1946 végén a Pajtás előfizetési versenyben előkelő helyezést értek el az OTI-telepi úttörők.

A Váci út és a Véső utca sarkán 1946 tavasza és 1948 ősze között a gyerekek *Dege Józsefné* és férje – Erdélyből áttelepült házaspár – vezetésével gyülekeztek. Nekik és volt két gyermekük Marika és Jóska és a környékbeli gyerekeket gyűjtötték maguk köré a kis földszintes Váci úti helységbe. Ide járt Vajek Robi is az Apály utcából. Húséges segítői vol-

tak Degééknek a *Bérci lányok Ida és Erzsé* a 13-házból. Itt is rendszeresen szerveztek ünnepi műsorokat Bérci néni és lánya kék színű úttörőingeket varrtak szavalás ének, kirándulás adta a programot. Zászlót is készítettek csatakiáltásuk is volt amely így hangzott

„Dege anyánk légy büszke ránk
A mi csapatunk nagyon rendes
Kossuth Lajos 74-es.”

Később a Vilma királyné úti úttörőközpontba került dolgozni. Nagy szerepe volt a Csillebércei tábor szervezésében is. Munkája elismeréseként a Petőfi Érdemrendet kapta.²

Jelentős gyülekező hely volt a Szent István körút 2-ben is. Itt működött a 83. sz. Petőfi Sándor úttörőcsapat az alig 15 éves *Barabás Zsuzsi* vezetésével.

² Dege Józsefnét az I. Országos Úttörő Konferencia 1948. május 26-án a szociális osztály vezetőjeként az országos vezetőség tagjának választotta, és ugyanakkor tünteték ki Petőfi Érdemrenddel, csakúgy, mint az OTI-telepi 24. sz. Ady Endre Úttörőcsapatot. (Úttörővezető 1948. 5-6. szám)

A rendszerváltás forgatagában az 1948-ban megszűnt(etett) gyermekbarát mozgalom is feltámadni látszott hamvaiból. Az alábbi két dokumentum 1988-89 fordulóját idézi. A nekibuzdulás végül is az Úttörők Baráti Köre megalakulásához vezetett. A Magyar Gyermekbarát Mozgalom e kezdeményezéstől függetlenül, 1992-ben szerveződött újjá.

VÁZLAT

A Gyermekbarát Mozgalom Baráti Köre alakuló ülésére

A volt Gyermekbarát Egyesület tíz tagja 1988. XII.hó 16-án előkészítő bizottságot alakított azzal a céllal, hogy létrehozza a Gyermekbarát Mozgalom Baráti Körét.

Az előkészítő bizottság a Baráti Kör célját és feladatát fontossági sorrend nélkül az alábbiak szerint javasolja elfogadásra:

1./ Célunknak tekintjük a Magyar Gyermekbarát Egyesület eszmei örökségének ápolását. Ennek érdekében:

a./ Kapcsolatot teremtünk a még élő veterán gyermekbarát vezetőkkal, a mozgalom egykori részvevőivel a tárgyi emlékek felkutatása és visszaemlékezések gyűjtése céljából.

b./ Magángyűjtésekből, a Párttörténeti Intézet birtokában lévő anyagokból dokumentumot állítunk össze.

c./ A begyűjtött anyagokból, továbbá a Hámán Kató úti Úttörőházban korábban tartott első és második összejövetelen felhasznált eredeti anyagokból tablókat készítünk és kiállításokat rendezünk.

d./ A hűvösvölgyi nagyréten az egykori ebédlő helyén emléktáblát helyezünk el és emlékhellyé nyilvánítjuk.

e./ Minden évben a Nemzetközi Gyermeknapon vagy a Gyermekbarát Egyesület megalakulásának évfordulóján tisztelet-kirándulást szervezünk a hűvösvölgyi emlékhelyre.

2./ A megalakuló Baráti Kör a fentebb említett dokumentum-felkutatáson túl összegyűjti a Gyermekbarát Egyesület nevelési módszereit, hogy kiderítse, mi tette vonzóvá a gyerekek részére a mozgalmat, a rendezvényeken való részvételt.

A tapasztalatok összegyűjtésére kérdező brigádokat kell létrehozni, s ha a Baráti Kör anyagi lehetőségei engedik, a visszaemlékezéseket magnószalagra kellene felvenni.

A Baráti Kör pedagógus tagjai munkaközösségben dolgoznák fel a közléseket és a hasznosítható nevelési módszereket átadnák a Magyar Úttörő Szövetségnek.

3./ A Baráti Kör vezetősége vegye fel a kapcsolatot a Magyar Úttörők Szövetsége szervezési részlegeivel, budapesti és országos szinten és ajánlja fel az együttműködését.

Szorgalmazzuk a gyerekekkel való foglalkozás feltételeinek javítását.

JEGYZŐKÖNYV

készült 1989. március 21.-én a Gyermekbarát Mozgalom Baráti Köre alakuló ülésén.

Helye: Bpest. XIII. kerület, "Szendrő Sándor" Úttörőház.

Az elnöklő Tóth Lajos üdvözli a rendkívül rossz idő ellenére megjelent kb. hatvan részvevőt, megnyitja az alakuló ülést és felkéri Schifferné Szakasits Klárát bevezetője megtartásán.

Schifferné Szakasits Klára visszaemlékezéseivel kezdi beszédét. Szülei megalakulásától kezdve részt vettek a Gyermekbarát Mozgalomban. Apja fontosnak tartotta, legyenek a párt /szociáldemokrata/ körül szervezetek az utánpótlás, a tömegbázis szélesítése érdekében. Nevelni kell az embereket; a kultúra lényeges a munkásmozgalomban, ezért szorgalmazta ének- és zenekarok, szavalókórusok, színjátszó csoportok létrehozását. Emlékszik, hogy a MÉMOSZ-ban Kassák felesége is vezetett ilyen kultúrcsoportot. Több kerületi gyermekbarát csoportnak volt énekkara, szavalókórusa. A mozgalom a két háború között több ezer gyereket, elsősorban szegény munkáscsaládok gyerekeit vitte ki nyaranta a hűvösvölgyi nagyrétre, biztosított több száznak üdülést Árpádföldön, rendezett uszonnadélutánokat és foglalkozott rendszeresen a gyerekek hasznos, szórakoztató elfoglaltságával. Nagybátyja, Szakasits Antal közvetlenül a felszabadulás után, már 1945-ben szorgalmazta a gyermekbarát mozgalom újra-szervezését. Sajnos a két párt versengésében háttérbe szorult a család fontossága és vele elsikkadt – az úttörő mozgalom megszervezéséig – a gyerekekkel való foglalkozás is.

A társadalom érdeke a fizikailag és szellemileg egészséges gyerekek.

Ma gyakran hivatkoznak arra, hogy nincs pénz. Hogyan tudott a gyermekbarát ingyen villamost szerezni a BSZKRT-től és ha kellett vagont a MÁV-tól?

Ma ezer forintnál is többet elkérnek egy hét gyermeküdülésért és ha egy családnak – és sok ilyen van – nincs rá pénze, a gyerekek az utcán, a tereken töltik nyári vakációjukat.

A Baráti Kör feladata lehet segíteni a szülőknek, átadni a tapasztalatokat az úttörő-mozgalomnak.

Hajdú István: Az egykori, *Hubert* és *Rózsa néni* által vezetett VIII. kerületi csoportból jöttek el többen olyanok, akik a felszabadulás után is résztvettek az úttörőmozgalomban. Ne magunkról beszéljünk és csak az emlékeinket gyűjtsük; javasolja a jövőre vonatkozó konkrét program kidolgozását. Vonuljon ki az úttörőmozgalom az iskolából. Területi szervezetre van szükség és olyan foglalkozásra a gyerekeknek, amelyik sikerélményt jelent nekik. Kirándulásokat, táborozásokat szervezni számukra.

Csak azért, mert valakinek pedagógus a foglalkozása, nem biztos, hogy alkalmas úttörő-vezetőnek. Kiskunmajsán a pedagógus viszi vasárnaponként istentiszteletra az unokáját az osztállyal. Negyven év alatt nem tudunk megfelelő szocialista szellemű történelemkönyvet adni a gyerekek kezébe. Szívesen részt vesznek a munkában, ha az nem korlátozódik az emlékek felidézésére.

E két dokumentumban csak a nyilvánvaló elütéseket, ill. egyes hosszú magánhangzóknak az írógép használatából adódó hiányát javítottuk.

Tóth: Számot kell vetni azzal, hogy több párt és mozgalom lesz, amelyek szintén igényt tartanak arra, hogy foglalkozzanak a gyerekekkel. Ezen a téren is pluralizmus lesz. Mint ismeretes, újra szerveződött már a cserkészmozgalom.

Az eddig megalakult baráti körök élő szervezetek mellett alakultak, pl. a munkásörsségé. Célszerű lenne, ha az egykori gyermekbarátok az úttörőknek lennének a barátai. Ez fejében ki legjobban célunkat. Legyünk: Gyermekbarátok az Úttörők Baráti köre; természetesen nem vallási alapon, mint a cserkészek. Együttműködve, összefogva más hasonló mozgalmakkal szerény, végrehajtható programmal kellene indulni. Az úttörőmozgalom helye legyen a kerület vagy a város, de ne az iskola ami által a gyerekek részére a részvétel önkéntes lesz és nem kötelező jellegű, mint az iskolában.

Svéd László: A Gyermekbarát Mozgalom történetét 36 év terjedelemben már évekkel ezelőtt megírta, de nem talált rá kiadót. A Kossuth Kiadó anyagi problémákra hivatkozva elutasította. Nem marad más hátra mint magánkiadásként megjeleníteni és pénzért árusítani. Az Úttörő Szövetség is hibát követett el, amikor elmulasztotta saját mozgalmának történetének megjelentetését és a Gyermekbarátét is. Nem anyagi kérdésről van szó, hanem felfogásról.

A Szoc. Dem. Párt megalakulásának évfordulója jó alkalom lett volna az ifjúsági mozgalom történetének kiadására.

Balla Éva: A baráti kör ne öncélú legyen, ezért javasolja a Gyermekbarátok az Úttörőkért elnevezést. Gondolni kell ez esedékes választásokra. A szülőkre lehet hatni gyerekeik révén. A körzeti pártszervezetek szervezzenek programokat, pl. kirándulást a körzet gyerekei részére, amire hívják meg a nem párttag szülőket is. A jelszó lehet: Nagyszülők a gyerekekért.

Kende Márta: Az úttörőmozgalom akkor ment tönkre, amikor a formások és a protokoll eluralkodott. Csille-bércen a program még élményt nyújtott a gyerekeknek, de Zánkán már csak a költséges külsőségeken volt a hangsúly. A díszegyenruhás sárga színű kapuőr az érdeklődőt a tábor idős alkalmazottjához utasította felvilágosításért, mert ő maga nem tudta megadni.

Értelmes, öntevékeny tevékenység lehet csak vonzó a gyerekek részére.

Bleyerné: Humánusra, tiszteletra, a jövőre kell nevelni a gyerekeket. A területre kell kivinni a mozgalmat aminek centruma lehetnek az újra szervezendő munkásoknak. El lehet és el kell émi, hogy ne az utcán töltsék a vakációkat a gyerekek ténferege és a falakat firkálva. A mozgalom attól függ, milyen célokat tűz ki és milyen rétegeket von be. Ellensúlyoznunk kell a történelem most divatos ferde átírását, pl. március 15-e „most végre szabad” megünneplését. 1942-ben csak a baloldal ment el tüntetni március 15-én a Petőfi szoborhoz, de erről most nem esik szó.

Gáspár László: Nem elegendő az emlékhelyeken táblát elhelyezni, gondoskodni kell azok megóvásáról is. Rosszak a tapasztalatok; sok emlékhelyet megrongálnak. Egyik feladata lehet a baráti körnek az emlékhelyek rendbentartása.

Az úttörő-csoportokat kerületenként vagy körzetenként lehetne megalakítani és a baráti kör tagjai bekapcsolódhatnak és mennének kirándulni a gyerekekkel.

Szendrő Ferenc: A feladatokról és a programról új ülésen vagy üléseken fogunk még megállapodni. Világosan kell látni: nem akarunk sem új úttörő-szövetséget, sem új gyermekbarát egyesületet alapítani, hanem a régi értékeket akarjuk átmenteni. Feladatunk kettős: a hagyományok megőrzése és tapasztalatainkkal az úttörő-mozgalom segítése.

A Baráti Kör elnökségébe az alábbiakat javasolja:

Balla Éva, Jelenics József, Rákos Klára, Szakasits Klára, Szabó Irma, Sós Iván, Svéd László, Tóth Lajos, Vajda József és egy delegált tagot az Úttörő Szövetség részéről.

Szavazás után megállapítja, hogy a jelenlevők az elnökséget a fenti összetételben egyhangulag megválasztotta.

A Baráti Kört megalakulnak nyilvánítja, amelynek elnevezéséről később döntenek.

Az Emlékbizottság nevében szeretettel köszönti a megalakult kört, sok-sok eredményt, jó munkát és jó egészséget kíván.

A VI. kerületi 28. sz. Gyermekbarát csoport. Az első sorban ülő kislány a Népszavát tartja a kezében

Veterán úttörővezető társainknak:

VÁLLALJUK BÜSZKÉN AZ ÖRÖKSÉGET!

Úttörőmozgalmunk 70. születés-napi találkozóján Csillebércen az elhangzott előadások, baráti beszélgetések, a féltve őrzött mozgalmi relikviák gazdag kiállítása mind azt bizonyították, hogy a három ágú láng még ott lobog a szíveinkben. Ez a tény pedig arra kötelez bennünket, egykori úttörővezetőket, hogy amíg élünk, *őrizzük a lángot!*

A helyi lehetőségeknek megfelelően a mai kedvezőtlen politikai légkörben is maradunk hűek a mozgalmhoz. Ne bátortalanítson el bennünket a harsány „komcsizás”, a gátlástalan történelemhamisítás, a napi gyakorlati váló sárdobálás.

A korábban gyakorlott nagyméretű rendezvények helyett most a kiscsoportos munkára van lehetőségünk: az embertől emberig terjedő baráti beszélgetéseink során ismertessük mozgalmunk értéktérmet, emberformáló pedagógiai nevelési jelentőségét.

Ugyancsak hasznosak lehetnek azok a *baráti összefüggések*, ahol találkozhatnak az egykori úttörővezetők egymással, és a volt ifjúsági vezetőkkel, úttörőkkel - akár egy-egy név vagy születésnap, jeles évforduló, vagy egyéb alkalomból. A nosztalgiaáson túl szellemi erőforrás is az ilyen rendezvény, amelyről szívesen hírt adnánk az újságunkban is – a példa követésére buzdítva másokat is. Feladatunk, hogy ahol erre alkalom nyílik, szálljunk vitába azokkal a rágalomokkal, amelyek egyik kedvenc tétele, hogy a mozgalom első tíz évének – a Rákosi rendszernek – a pártállami módszereit ráhúzzák az 1957-től kezdődő évtizedekre is.

Ezzel igazolják, hogy „az úttörő = kommunista maradvány”... Ebben az elfogult értékelésből fakadó történelemhamisításban sajnos szégyenletes cinkosságot vállaltak a Magyar Tudományos Akadémia „illetékesei” is, amikor tiltólistára tették az úttörő nevet! Saját vezetői tapasztalatainkra is hivatkozva *türelmesen magyarázzuk el*, hogy az ötvenes évek túlideologizált követelményei helyett a következő évtizedekben hogyan hódítottak egyre nagyobb teret a vonzó szakfoglalkozások, és hogyan lett a mozgalom - hivatalosan is! - „a Párt gyermekszervezeté”-ből az „egész társadalom gyermekszervezete”!

Jó lenne, ha minél többen írásban is megörökítenék úttörőmozgalmi emlékeiteket, mivel igaz az a közismert mondás, hogy a „szavak elrepülnek...”, de a Ti emlékirataitok megmaradnak, és gondolatok arra, hogy kései utódaitok számára 50, vagy 100 év múlva milyen értékesek és érdekesek lehetnek ezek az írások!

Hasonlóképpen hasznos lenne feltérképezni lakóhelyeteken a még *megmaradt mozgalmi emlékeket*. Köztudott, hogy a rendszerváltásakor mennyi értékes dokumentumot dobtak szemétre esetenként azok az „úttörővezetők”, akiknek valószínűleg korábban is csak fölös teher volt a mozgalmi nevelőmunka. (Az sem válik némely kollégánk dicsőségére, hogy iskolájuk, lakóhelyük történetének megírásakor „kifelejtik” a helyi úttörőcsapat munkájának ismertetését...) Terveztük, hogy a 70. évfordulóra egy kis füzetben közreadjuk a megmaradt emlékhelyek adattárát.

Ez sajnos nem jött össze, de a reményt nem adjuk fel: azt tervezzük, hogy *2018-ra – Csillebérc 70. születésnapjára* – a Ti segítségével sikerül ezt teljesítenünk. Ezért arra kérünk benneteket, hogy aki talál valamilyen „úttörős” feliratot, emléktáblát, emlékkövet, forrásfoglalást stb., írja le a szövegét, ha lehet fotózza vagy rajzolja le, és küldje el az alábbi címemre, vagy hívjon fel telefonon.

Megértő, baráti közreműködéseket ELŐRE is köszönöm, és jó erőt, egészséget kívánok!

dr. Tóth József
1125 Budapest, Trencsényi u. 48.
Tel.: 1-3559-830

MEGHÍVÓ

Kedves Barátaink!

A Magyar Pedagógiai Társaság emléktáblát állít a Mozgalompedagógiai Szakosztály 2010-ben elhunyt titkárá, **Kondor Endre** cserkész- és úttörővezető, aranyjelvényes túra-vezető, turisztikai szakíró (főbb művei: Úttörő portyakönyv, Túrakönyv, Úttörővezetők turisztikai zsebkönyve, Természetbarát sportvezetők kézikönyve, Turisztika, Cserkészek portyázó könyve) emlékére.

Az emléktábla avatására 2017. május 14-én 14 órai kezdettel kerül sor Királyréten.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk 13.30 órakor Királyréten, a Fáradt Vándor Kisvendéglő előtt.

Tisztelettel megköszönjük, ha részvételi szándékát jelzi a következő elérhetőségek valamelyikén:

Révész György
e-mail: revesz.gyorgy@gomba.hu
mobil: +36 70 343 3586.

A helyszín megközelíthető:

A Királyrétről Nagy Hideg-hegyre vezető kék + jelzés mellett, a kisvasút végállomásától 700 méterre, az úttól balra.

Révész György
a Mozgalompedagógiai Szakosztály
elnöke

dr. Trencsényi László
a Magyar Pedagógiai Társaság
ügyvezető elnöke

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója

Szerkesztő: dr. Szabó Imre

Felelős kiadó: A Múltunk Öröksége Alapítvány

Szerzők: Révész György, dr. Szabó Imre, dr. Tóth József

Nyomdai előkészítő: Révész György

Nyomás: Poremba Nyomda

Felelős vezető: Poremba Krisztián

Honlapunk: <http://www.multunkoroksege.hu>

Elektronikus levél cím: kapcsolat@multunkoroksege.hu

Postacímünk: 1062 Budapest Bajza u. 62.